

MEMORIALUL COMUNIUNII

„ar fi ciudat ca moartea să trateze poezia ca pe o străină”

Luis Garcia Montero

Există cărți atât de delicat țesute și dintr-un material atât de viu și de concret încât orice comentariu devine un fel de violență. Chiar acesta e cazul *Variațiuni-lor pe o temă dată** ale Anei Blandiana, despre care chiar poeta zice fără ezitare că e „cea mai metafizică” dintre cărțile ei. E, fără îndoială, cu toate că în peripeții vizionare cu o asemenea deschidere/disponibilitate poezia Blandianei a mai fost antrenată. Îndeosebi în circuitul, de descendență vizionară blagiană, stadiilor somniei, acolo unde moartea e văzută ca o somnie narcotică, de nu chiar de-a dreptul paradisiacă. Temă de reflecție și contemplație, mereu palpată, moartea nu era la Blandiana un eveniment, ci mai degrabă o atmosferă existențială de comuniune în care trecerea era o simplă glisare. Cadrele melancolice nu se schimbau și ele își păstrau condiția de reverie, doar că într-un peisaj diafanizat și spiritualizat. Nu chiar o franciscană și nu chiar dedicându-i imnuri, Blandiana nu mergea, totuși, spre viziunea unei morți sancționare, ci mai degrabă spre a uneia ca spiritualizare. Nu o dramă, ci o reverie de trecere, un vis de tranzit, ca să rămîn tot aproape de ethosul fratern al morții franciscane.

Acum însă ea a devenit un eveniment (de strictă brutalitate biografică) și n-ar fi fost mirare să fie urmată de o carte de doliu. Carte de doliu și sînt aceste *Variațiuni...*, doar că e vorba mai degrabă de un doliu imnic decît de unul pe strune de bocet. Pentru că doliul Blandianei e un memorial al comuniunii, al unei comuniuni atât de profunde încît anulează granița dintre viață și moarte. Moartea e un șoc, dar nu o ruptură, nu o despărțire. Premisa memorialului e comuniunea desăvîrșită, nu iubirea dintre două ființe, ci contopirea lor în arhetipul original, topirea extatică a jumătăților în unitate. Armonia acestei unități recompuse e atât de desăvîrșită și atât de indestructibilă încît ea abolește timpul, iese de sub legislația lui și devine o extază comunională eternă, incoruptibilă: „Din cînd în cînd/ Timpul se suspenda între noi/ Ieșeam din el/ Și nu mai eram doi,/ Înțelegeam ce spun fiarele,/ Ce cîntă greierii,/ Era ca și cum am fi trecut cu bine/ De judecata

de apoi.// Sau poate că pur și simplu/ Cele două părți,/ Rupte una de alta de la facerea lumii,/ Fuseseră puse înapoi/ Într-o singură făptură/ În care, așa cum rodesc plantele,/ Eram amîndoi.// Timpul devenea inutil și se desfrunzea/ În o mie de foi”. E o armonie nu existențială, ci ființială care are intensitatea incretanelor, a originarelor de dinaintea desfacerii în tipuri și arhetipuri. Iar această armonie nu poate fi amenințată nici de moarte (pentru că aceasta încă nu fusese creată, de vreme ce Blandiana a regăsit armonia incretanelor); în această zonă de contopire, moartea nu e decît o spiritualizare, o „dezbrăcare” de ceea ce e trecător pentru a reveni la ceea ce e etern: „Știam că e doar o haină,/ Dar uitasem./ Și abia cînd te-ai hotărît/ S-o dezbraci/ Mi-am adus aminte cu spaimă/ Și imediat m-am întrebat: *De ce cu spaimă?! E doar o haină/ Chiar dacă atîtea decenii/ Lumea credea că ești tu.*/ Acum, în sfîrșit, nu mai e nici o confuzie.” etc. Esența morții e, la Blandiana, spiritualizarea, trecerea în pură lumină; prin urmare, cum ne spun și teologii calificați, cel care a alunecat dincolo nu e de plîns, ci mai degrabă de invidiat. Dar dincolo (de fapt, dincoace, în zona omenescului pur și simplu) de această pozitivizare absolută a morții nu înseamnă că nu rămîne o dramă; plecarea celui iubit golește lumea de sens și o dilată, așa pustie, pînă la dimensiunile unui peisaj infinit al singurătății; și spațiul și timpul și-au pierdut întemeierea armonică și au devenit doar principii de agonie: „Fără tine/ Lumea îmi pare deodată mai mare,/ Mai mare și mai fără rost,/ Ca o cameră nemobilată,/ Ca și cum ar fi căzut/ Cîțiva pereți fără de care/ Nu mai știu să spun/ Cum a fost./ Știu doar că nu se vede nimic/ Pînă în zare,/ Fără să înțeleg zarea ce e, de fapt./ La fel de străin de trecutu-n zadar,/ De viitorul sumar./ Prezentul nu mi-e un dar,/ Ci un rapt”. Blandiana nu face însă peisajul – nici interior, nici exterior – al acestei agonii, ci-și murmură doar, ca pe rozariu, solitudinea. E o decență a doliului și a suferinței care face din el un exercițiu de hieratizare.

Absența e însă o dramă a prezenței. Întotdeauna e mai multă prezență în absență decît în prezența însăși. Pentru

Cotele Apelor - Capăt de lume - Ponton V

că absența e o prezență acută, copleșitoare și (fericit)/ dureroasă. Asta e dialectica ei și la Blandiana, la care absența se umple de miracolul prezenței, de taina acesteia – și e tratată ca orice taină, fără dubii, ci ca actualitate emergentă: „Nu reușesc să-nțeleg./ Mai mult: știu că e de neînțeles./ Și totuși prezența ta/ nu se supune-ndoielii./ Deși nu e poate decît un eres./ Totul se petrece ca-n evanghelii./ Nu mă-ndoiesc, nu vreau să pun/ Mîna mea cu stiloul pe rană/ Cînd mi se pare că intru-n odaie ca un/ Cavaler fără frică și fără prihană./ Și ca și cum n-ar fi destul de ciudat,/ nu te-ntreb cum ai ajuns,/ nu știu de-i miracol sau numai păcat,/ prezența îmi este de-ajuns”. Pe un asemenea fond de taină a comuniunii, desigur că Blandiana nu poate fi de partea lui Rilke, pentru că îngerii ei (îngerul ei) sînt toți îngeri păzitori, călăuze devotate: „Nu-i adevărat că *orice înger e înfricoșător*,/ Mie nu mi-a fost niciodată frică de tine/ Deși știam cine ești/ Și abia așteptam să adorm/ Ca să pot să mă apropiu,/ Aura ta să mă cuprindă cu lăcomie,/ Să mă ia în stăpînire/ Ca o descărcare electrică” etc. Somnul ca pasaj al morții narcotice e una din liniile constante ale poeziei Blandianei. Doar că aici moartea-somn devine principiul continuității substanțiale, al reluării

ciclului existențial: „Abia cu moartea începe totul./ Doar că nu știm ce./ Și preferăm să confundăm/ Taina cu neantul./.../ Dar nici nu contează/ Decît că începe din nou”. E o tot mai profundă identitate, la Blandiana, între somn și moarte – mai bine zis între moartea ca somn: „Somnul este misterios ca un drum/ Care leagă viețile între ele;/ Cea de dinainte de naștere,/ Cea de după moarte/ Și cea de acum” etc. Desigur că, în asemenea termeni vizionari, moartea devine o narcoză spirituală.

Una care duce la extatica luminii și iluminării, la beatificarea în pură spiritualizare: „Ochii mă dor de multa ta lumină/ În care nu-ți mai descifrez contur,/ Chiar dacă știu prezența ta deplină/ Mă simt pierdută-n arderea din jur// Și-aș vrea să mă întorc, dar nu știu cum/ Din orbitoarea veșnicie/ Unde tu ești acasă, eu pe drum” etc. Devine clar, într-adevăr, „că nu mai poate fi vorba/ de simplistul *a fi* sau *a nu fi*”. Ci doar de *a fi*.

*Ana Blandiana, *Variațiuni pe o temă dată*, Editura Humanitas, București, 2018.